Studia Teologiczno-Historyczne
Śląska Opolskiego 46 (2026), nr 1
DOI: 10.25167/sth.6228

Michał Widera
Wydział Teologiczny Uniwersytetu Opolskiego
https://orcid.org/0000-0002-7849-8887
wideramichal@o2.pl

Sprawozdanie z konferencji naukowej z okazji 75. rocznicy śmierci ks. inf. Bolesława Wróblewskiego, pierwszego proboszcza parafii Świętej Rodziny w Częstochowie

Częstochowa, 12 czerwca 2026 r.

7 czerwca 1951 r. zmarł ks. infułat Bolesław Wróblewski – wybitny duszpasterz, działacz społeczny, poseł na Sejm Ustawodawczy II Rzeczypospolitej (1919–1922). Przykład jego życia stał się inspiracją do opracowania przez ks. prof. Jana Związka monografii historycznej pt. *Życie i działalność ks. Bolesława Wróblewskiego (1867–1951)*, która ukazała się w 2001 r. Ponadto jego heroiczna postawa na rzecz ratowania ludności żydowskiej w czasie II wojny światowej została potwierdzona poprzez pośmiertne przyznanie mu w 2024 r. zaszczytnego tytułu: „Sprawiedliwy wśród Narodów Świata". Ceremonia przyznania okolicznościowego dyplomu i medalu członkom jego rodziny, którą zorganizowano 26 maja 2025 r. w Ratuszu Miejskim w Częstochowie, i 75. rocznica śmierci tego wybitnego przedstawiciela duchowieństwa diecezji częstochowskiej stały się bezpośrednią inspiracją do zaplanowania konferencji naukowej poświęconej jego życiu i działalności. Wydarzenie to, będące wyrazem troski o zachowanie pamięci o fundamentalnych postaciach dla dziejów regionu, zostało zorganizowane przez parafię Świętej Rodziny w Częstochowie i Wydział Teologiczny Uniwersytetu Opolskiego. Sesja historyczna odbyła się 12 czerwca 2026 r. w bazylice archikatedralnej w Częstochowie, której budowę pierwszy proboszcz kontynuował przez wiele lat i w której pełnił gorliwą posługę duszpasterską.

Uroczystości rocznicowe zainaugurowała Msza św. pod przewodnictwem metropolity częstochowskiego, abp. dr. Wacława Depo, w intencji śp. ks. Wróblewskiego. W wygłoszonej homilii, nawiązującej do przeżywanej wówczas uroczystości Najświętszego Serca Pana Jezusa, celebrans wskazał, że Serce Boże niezmiennie pozostaje dla wiernych uniwersalną szkołą miłości, wierności oraz bezinteresownej służby bliźniemu. Następnie metropolita ukazał pierwszego proboszcza miejscowej parafii jako kapłana, który w sposób heroiczny i bardzo czytelny realizował ten ideał w swojej codziennej posłudze. Podkreślił również, że jego bezgraniczne oddanie sprawom Kościoła, nieustanna troska o najuboższych oraz niezłomna odwaga w obliczu dramatycznych prób dziejowych stanowiły bezpośredni owoc głębokiej więzi z Bogiem, oraz były namacalnym świadectwem wiary przeżywanej w duchu prawdy.

Po zakończeniu liturgii nastąpiła sesja historyczna, którą rozpoczął miejscowy proboszcz – ks. dr Włodzimierz Kowalik. W swoim przemówieniu podkreślił doniosłość organizowanego wydarzenia i wskazał na potrzebę naukowej refleksji nad osiągnięciami swojego wielkiego poprzednika. Następnie powitał zebranych uczestników konferencji, wśród których znaleźli się m.in. przedstawiciele instytucji społecznych i naukowych, w tym Roni Osumek, prezes Stowarzyszenia Historycznego Żydów Miasta Częstochowy, Janusz Baranowski, wiceprezes Ogólnopolskiej Gminy Wyznania Mojżeszowego w Gdańsku, dr Zdzisław Włodarczyk, prezes Wieluńskiego Towarzystwa Naukowego, Joanna i Bogdan Szulcowie ze Stowarzyszenia Przyjaciół Wolborza oraz Halina Henryka Synakiewicz, prezes Stowarzyszenia Uniwersytetu Trzeciego Wieku w Poczesnej. Ponadto przybyli liczni przedstawiciele duchowieństwa, w tym z miejscowości, w których posługiwał ks. Wróblewski: ks. Paweł Kłos z Rędzin, ks. Tomasz Owczarek z Wolborza, ks. dr Stanisław Gasiński z Praszki i ks. Tomasz Kanus ze Strojca, a także członkowie Kapituły Bazyliki Archikatedralnej, dziekani z terenu archidiecezji częstochowskiej oraz historycy Kościoła: ks. dr Roman Nir i ks. Antoni Kaczmarek. Szczególne słowa powitania zostały skierowane do młodzieży z częstochowskich szkół, która licznie zgromadziła się w archikatedrze pod opieką dyrekcji, nauczycieli i wychowawców. Obecna była młodzież ze Szkoły Podstawowej nr 35 oraz ze szkół średnich, m.in.: V Liceum Ogólnokształcącego im. Adama Mickiewicza, Technikum nr 3 z Zespołu Szkół Ekonomicznych, Zespołu Szkół Samochodowo-Budowlanych, VIII Liceum Ogólnokształcącego Samorządowego im. gen. Józefa Sowińskiego w Częstochowie i Katolickiego Liceum Ogólnokształcącego Stowarzyszenia Przyjaciół Szkół Katolickich im. Matki Bożej Jasnogórskiej.

W dalszej kolejności przy mównicy pojawił się abp Depo, który podziękował za zorganizowanie konferencji i ponownie ukazał ks. Wróblewskiego jako osobę godną naśladowania oraz całkowicie oddaną Bogu i ludziom. W imieniu władz miejskich głos zabrał dr Ryszard Stefaniak, Zastępca Prezydenta Miasta Częstochowy. W okolicznościowym przemówieniu nawiązał przede wszystkim do zaangażowania pierwszego proboszcza parafii Świętej Rodziny na rzecz lokalnej społeczności miasta i okolic. Przypomniał m.in. fakty przyznania duchownemu Złotego Krzyża Zasługi (1937) i Medalu Niepodległości (1938), co stanowiło państwowe uznanie dla jego szeroko zakrojonej działalności na polu patriotycznym, dobroczynnym i społecznym. Wiceprezydent zaznaczył ponadto, że w roku, w którym miasto uroczyście świętuje 200. rocznicę formalnego połączenia Starej i Nowej Częstochowy, przypominanie tak kluczowych i wielowymiarowych postaci dla tożsamości miejskiej jest obowiązkiem współczesnych pokoleń.

Ważnym akcentem otwarcia obrad było także odczytanie przez ks. dr. Kamila Kęsika skierowanego do uczestników konferencji listu dziekana Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego – ks. dr. hab. Mateusza Rafała Potocznego, prof. UO. Wyrażona została w nim radość z faktu, iż środowisko naukowe Wydziału współorganizowało wydarzenie. Dziekan podkreślił, że postawa ks. Wróblewskiego – kapłana, społecznika i patrioty – stanowi niezmiennie doniosły wzorzec odpowiedzialności za dobro wspólne.

Kolejnym punktem programu konferencji była sesja historyczna, którą poprowadził ks. dr Michał Widera – wikariusz miejscowej parafii i jednocześnie adiunkt Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego. Jako pierwszy przy mównicy pojawił się ks. dr Kamil Kęsik, reprezentujący Wieluńskie Towarzystwo Naukowe, który wygłosił referat zatytułowany: *Działalność ks. Bolesława Wróblewskiego w świetle kroniki parafialnej z Praszki (1910–1917)*. Swoje przedłożenie skoncentrował na analizie aktywności duszpasterskiej oraz głębokiego zaangażowania społeczno-gospodarczego proboszcza praszkowskiego w nadgranicznej parafii i w trudnych realiach I wojny światowej. W referacie przedstawiono tytaniczny wysiłek ks. Wróblewskiego włożony w generalną rozbudowę zaniedbanej świątyni oraz rozwój lokalnej infrastruktury parafialnej. Zwrócono uwagę na kluczową rolę jego matki, Eufemii, w inicjowaniu działań abstynenckich i oświatowych, a także na wysiłki włożone w powstawanie polskich szkół w latach wojennych. Prelegent szczegółowo opisał realia brutalnej okupacji niemieckiej, przymusowe rekwizycje i konflikty narodowościowe, akcentując jednocześnie niezłomną postawę proboszcza w budzeniu ducha narodowego wśród wiernych.

Następnie swój referat przedstawił współorganizator wydarzenia, ks. Widera. Wystąpienie zatytułowane: *Aktywność duszpasterska i społeczna ks. Bolesława Wróblewskiego w okresie międzywojennym* zostało zogniskowane wokół ogólnopolskiej i lokalnej działalności patriotycznej, społecznej i dobroczynnej proboszcza parafii Świętej Rodziny. W przedłożeniu ukazano jego praktyczną realizację koncepcji katolicyzmu społecznego w realiach kryzysu gospodarczego i napięć klasowych II Rzeczypospolitej. Autor zrekonstruował kluczowe obszary zaangażowania proboszcza, wskazując na jego mandat poselski w Sejmie Ustawodawczym, wsparcie dla powstańców śląskich oraz kierowanie strukturami Polskiego Czerwonego Krzyża. W zakresie walki z ubóstwem omówiono m.in. zarządzanie instytucjami dobroczynnymi, prowadzenie zakładu dla bezdomnych dzieci oraz organizację zimowych kuchni dla najuboższych. Scharakteryzowano również nowoczesne działania edukacyjno-gospodarcze duchownego, polegające na wspieraniu miejscowego szkolnictwa oraz stwarzaniu dogodnych warunków do rozwoju polskich przedsiębiorstw m.in. dzięki powstaniu Kasy Kredytu Bezprocentowego w Częstochowie. Całość refleksji zamknęła analiza udanej integracji środowiska robotniczego wokół kontynuacji budowy kościoła parafialnego, który w 1925 r. został katedrą nowo powstałej diecezji częstochowskiej.

Trzecim prelegentem był prof. dr hab. Dariusz Złotkowski z Uniwersytetu Jana Długosza w Częstochowie, który przedstawił temat: *Stan badań nad społecznością żydowską w Częstochowie – próba wskazania nowych postulatów badawczych*. Badacz dokonał szczegółowej kwerendy i oceny dotychczasowej literatury przedmiotu poświęconej żydowskim mieszkańcom miasta. Wystąpienie to, poprzez zarysowanie szerokiego tła historycznego relacji polsko-żydowskich w Częstochowie, stanowiło niezwykle istotny kontekst merytoryczny dla zrozumienia późniejszej wojennej aktywności ks. Wróblewskiego na polu niesienia pomocy humanitarnej oraz ratowania ludności skazanej przez okupanta na zagładę. Profesor przedstawił rys demograficzno-gospodarczy gminy żydowskiej od XVIII w. do wybuchu II wojny światowej i wytyczył nowe obszary badawcze, wskazując na brak pełnych opracowań dotyczących aktywności ekonomicznej, dróg awansu w wolnych zawodach, powojennej emigracji oraz problematyki mienia pożydowskiego.

Ostatni referat, wygłoszony przez ks. dr. Pawła Kostrzewskiego z Archiwum Kurii Metropolitalnej w Częstochowie i Instytutu Wyższych Studiów Teologicznych w Częstochowie, został zatytułowany: *Aktywność ks. Bolesława Wróblewskiego w okresie okupacji niemieckiej i dominacji komunistycznej (1939–1951)*. Autor poddał szczegółowej analizie ostatni, niezwykle dramatyczny etap posługi ks. infułata. Na podstawie zebranych materiałów ukazano liczne represje ze

strony niemieckiego okupanta, w tym tragiczne wydarzenia „Krwawego poniedziałku" z września 1939 r. Szczególny nacisk położono na konspiracyjną działalność charytatywną ks. Wróblewskiego, który kierował komitetami opieki nad uchodźcami z powstańczej Warszawy, prowadził dożywianie dzieci oraz aktywnie ratował ludność żydowską poprzez wystawianie fałszywych metryk chrztu i ukrywanie dzieci z getta. Na zakończenie przedstawiono powojenną, bezkompromisową postawę duchownego, który rozwijając parafialną strukturę *Caritasu*, zmagał się z narastającymi szykanami ze strony instalującego się aparatu władzy komunistycznej.

W dalszej części konferencji wywiązała się ożywiona dyskusja naukowa, która przyniosła cenne uzupełnienia faktograficzne do tematyki przedstawionej w referatach. Nawiązując do wystąpienia prof. Złotkowskiego, badacze poruszyli m.in. problematykę obiektywnych barier metodologicznych, wskazując na niepokojący trend malejącej liczby historyków podejmujących badania nad XIX-wieczną przeszłością Częstochowy, w wyniku m.in. zanikania wśród młodego pokolenia naukowców biegłej znajomości języka rosyjskiego, niezbędnego do rzetelnej analizy archiwaliów. Głos w dyskusji zabrał także ks. Widera, który nawiązał do toczącej się równolegle w Uniwersytecie Łódzkim ogólnopolskiej konferencji zatytułowanej „Oblicza Wojny", akcentując, iż problematyka kościelna oraz rola duchowieństwa w sytuacjach kryzysów dziejowych pozostaje chętnie podejmowanym zagadnieniem we współczesnych badaniach historycznych. Niezwykle poruszającym i symbolicznym momentem debaty było wystąpienie ks. Tomasza Owczarka, proboszcza parafii św. Mikołaja w Wolborzu, w której ks. Wróblewski pełnił funkcję proboszcza w latach 1906–1910. Przekazał on zebranym informację o niedawnym otwarciu kapsuły czasu, która została odnaleziona podczas prac remontowo-konserwatorskich prowadzonych w wieży kościoła w tej miejscowości. We wnętrzu znajdował się unikalny, odręczny dokument sporządzony osobiście przez ks. Wróblewskiego, w którym z precyzją opisał on realia swojej ówczesnej działalności duszpasterskiej oraz starania o renowację zabytkowej świątyni. Odczytanie tego archiwalnego tekstu spotkało się z ożywieniem wśród uczestników, a dyskutanci zgodnie podsumowali, że zdarzenie to pozwoliło zabrać bezpośredni głos zmarłemu 75 lat temu bohaterowi konferencji.

W podsumowaniu całości obrad wyrażono nadzieję, że zaprezentowane referaty staną się zarzewiem nowych projektów badawczych. Zapowiedziano również wydanie recenzowanej publikacji pokonferencyjnej, w której zostaną umieszczone rozszerzone wersje wygłoszonych referatów. Na zakończenie wyrażono podziękowania patronom medialnym: Tygodnikowi Katolickiemu Niedziela, Radiu Fiat, Radiu Jasna Góra i Telewizji Orion w Częstochowie, którzy przyczynili

się do rozpowszechnienia informacji o planowanym wydarzeniu, a następnie relacjonowali jego przebieg. Uczestnicy konferencji otrzymali pamiątkowe obrazki z fotografią ks. Wróblewskiego i syntetycznym biogramem przypominającym najważniejsze fakty z jego pracowitego życia. Część oficjalną zamknęły długie, kuluarowe dyskusje.